

Meena G. Khorana
Baltimor (ZDA)

MERILA ZA IZBIRANJE S PREDSDOKI NEOBREMENJENE MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI

V sodobnih postkolonialističnih in razseljenskih družbah imajo otroci veliko možnosti za spoznavanje ljudi, ki pripadajo različnim kulturam, narodom in rasnim oziroma etničnim skupinam. Svet postaja vse manjši ne le zaradi vse večje gibljivosti ljudi, ampak tudi zaradi sodobne komunikacijske tehnologije – knjig, filmov, televizije, CD-romov in interneta. Književnost – zrcalo človeškega napredka – ima dvojno vlogo; lahko prispeva k razvoju globalnega sporazumevanja, lahko pa tudi vzdržuje stare mite, stereotipe in predsodke.

Učitelji, knjižničarji, pisci, raziskovalci in starši se zavedamo pomembnosti branja in njegovega vpliva na otrokove vrednote, stališča ter etično vedenje. Mladinska književnost bi morala upoštevati kulturni pluralizem v posameznih družbah in svetu nasploh, poleg tega pa bi morala razkrivati življenje ljudi iz drugih narodnih, rasnih in verskih skupnosti. Tej nalogi bo kos le, če bodo otroci brali s predsodki neobremenjene knjige, ki jih bodo spodbujale k spoštovanju do drugih ljudstev in njihovih kultur.

Ko analiziramo merila za vrednotenje mladinske književnosti, ne moremo mimo dejstva, da je književnost povsod po svetu pod vplivom političnih, gospodarskih in družbenih razmer, kakor tudi filozofskih ideologij ter pričakovanj in verovanj kulture, v kateri nastaja. Analiza določene knjige bo torej temeljila na vprašanju njene avtentičnosti, kar pomeni, da moramo najprej določiti občinstvo, ki mu je knjiga namenjena, njen cilj, pa tudi okoliščine, v katerih je bila napisana. Nancy Schmidt poudarja, da »čeprav je leposlovna knjiga stvaritev človekove domišljije, ta človek vendarle živi v kulturno določenem svetu, ki seveda tudi vpliva na razvoj njegove domišljije« (194). Tako je na primer politično, gospodarsko, družbeno in intelektualno ozračje sredine devetnajstega do začetka dvajsetega stoletja v Evropi in Ameriki bistveno vplivalo na pisatelje. Izkrivljene slike Afrike, Azije in Latinske Amerike, ki odsevajo tudi v književnosti, so kolonialističnim silam služile kot psihološki izgovor za imperializem in izkoriščanje na »znanstveni podlagi«. Teorije o evoluciji, družbenem darvinizmu, nasprotujočih si vplivih okolja in dednosti, izvoru religije, družbenopolitičnih sistemih in preživetju močnejšega so tako zaživele tudi v leposlovju.

S predsodki neobremenjena knjiga mora vsebovati objektivni prikaz zgodovine in kulture določene skupnosti ali naroda. Zgodovinsko ozadje zgodbe niti v leposlovnem delu ne sme biti izkrivljeno ali celo izpuščeno. Avtor mora vsekakor vedno omeniti tudi zasluge določene skupnosti za svoj narod in človeštvo. Zgleden primer take knjige je povest *Dragon's Gate (Zmajeva vrata)*, v kateri avtor Laurence Yep

prepričljivo opiše življenje in boj za obstanek prvih kitajskih naseljencev v Združenih državah Amerike. Popotovanje dečka Otterja iz Kitajske v Ameriko je okvir za pripoved o izjemnih zaslugah kitajskih delavcev za izgradnjo transkontinentalne železniške proge v 19. stoletju, kakor tudi o nasilnih in rasistično obarvanih napadih Američanov na kitajske priseljence ter o rasističnem odnosu ameriških podjetnikov in državne uprave. Otter organizira stavko in se na ta način upre nepravičnemu in nečloveškemu ravnanju s kitajskimi delavci, ki so jim delodajalci bistveno manj naklonjeni kot Evropejcem. Yep se poglobi tudi v politične in gospodarske vzroke prostovoljnega izseljevanja Kitajcev v Ameriko in ne zamolči, da so Američani Kitajce zaposlovali predvsem zaradi pomanjkanja delovne sile po ukinitvi suženjstva, pa tudi zaradi odkritja zlata v Kaliforniji in nujnosti čimprejšnje izgradnje transkontinentalne železnice. Ameriški otroci vsega tega ne vedo, ker teh poglavij ameriške zgodovine v učbenikih ni. Yepova zgodovinska povest tako zapolnjuje vrzel, ki jo predstavlja pomanjkanje ameriške etnične zgodovine v učbenikih, hkrati pa prispeva k zanikanju stereotipa o priseljenicah kot »divjakih«, »poganih« in »pokvarjenicah«.

Posebej moramo biti pozorni na pisateljev jezik; poniževalen oziroma pozitiven ton pripovedi namreč močno vpliva na bralčevo percepcijo značajev in njihovih usod. Avtorjev odnos do kulture in okolja, ki nastopata v njegovi pripovedi, nikakor ne sme biti pokroviteljski in poniževalen, temveč razumevajoč in naklonjen. Tako na primer Willard Price v knjigi *Elephant Adventure (Slonova pustolovščina)* Pigmejce opisuje kot »tista majhna, gola, temnopolta gozdna bitja velikih glav in starikavih obrazov, ki so bolj podobna šimpanzom kot ljudem«. Price z velikim veseljem pripoveduje o lovskih dogodivščinah, Afričani pa se mu zdijo neumni in nezanesljivi.

Zgodba mora vedno objektivno prikazovati spreminjajoče se družbene razmere – prepad med tradicionalnimi in sodobnimi vrednotami ter spremembe v odnosih med starejšimi in mlajšimi generacijami. Prazniki in verski obredi naj bodo deležni primernega spoštovanja. Nevarnost stereotipov in predsodkov je največja, kadar so poudarjene samo eksotične in nenavadne posebnosti določene družbe, medtem ko so zapletene družbene, verske in kulturne značilnosti prikazane izkrivljeno ali pretirano poenostavljeno. Etnični izvor ni nekaj poljubnega; to je značilnost, ki odločilno zaznamuje posameznikovo mesto v družbi, zato jo moramo obravnavati spoštljivo. Tudi kulturnih značilnosti – oblačenja, govora, poročnih običajev, verskih obredov in prehranjevalnih navad – ne smemo soditi z etnocentričnega vidika oziroma po lastnih merilih, temveč s perspektive Drugega. Tako na primer v knjigah o Afriki pogosto nastopajo eksotične etnične skupine – Zulujci, Bantujci, Masaji, Watusiji, Mbutiji in pripadniki ljudstva San. Avtorji se pogosto sploh ne poglobljajo v družbeno ozadje njihovih verskih obredov, verovanj in družbenih običajev, ampak jih zanimajo le površni opisi obredov, s katerimi dokazujejo moškost, čarovništva, poligamije, kupovanja nevest, oblačenja in telesnega okrasja.

Knjiga, v kateri bi le težko zasledili kakršnokoli spoštovanje do nezahodnih oziroma neevropskih kultur, je *Sumitra's Story (Zgodba o Sumitri)*, ki jo je napisala Rukshana Smith. Osebnostno menim, da je knjiga polna prikritega rasizma, čeprav so jo kritiki zelo hvalili zaradi njenega domnevnega multikulturalizma. Gre za zgodbo o Sumitri Patel in njeni družini, ki mora zaradi rasistične politike Idiija Amina prisilno zapustiti Ugando. V Angliji dobijo azil, a se morajo kmalu spopasti z drugačnimi oblikami družbenih in rasnih predsodkov kot v Ugandi, kjer je bila njihova družina pripadnica privilegirane družbenega razreda. Glavna junakinja knjige je odraščajoča Sumitra, ki ima hude težave z vključevanjem v družbo odraslih – tako Angležev

kot Indijcev. Priča smo njenemu pretresljivemu iskanju identitete: »Na ulici se je čutila Indijko, doma Angležinjo, nikjer, ampak prav nikjer pa ni bila Sumitra.« Sumitra in njeni prijatelji odklanjajo indijske vrednote: tradicionalne dolžnosti, vnaprej dogovorjene poroke in večno denarno odvisnost od staršev. Časopisna poročila o azijskih dekletih, ki so naredila samomor, ker jim je bilo breme dvojnega življenja prehudo, jih navdajajo z grozo, zato sanjarijo o tem, da bi pobegnili od doma. Tudi Sumitri združevanje najboljših plati obeh kultur ne gre najbolje od rok, zato si izmisli lasten, simboličen obred iniciacije v angleško družbo in ločitve od svojih rojakov ter družine. Najde si stalno službo v angleški potovalni agenciji, si najame stanovanje skupaj z angleško prijateljico in se z begom od doma odreče dolžnostim do družine, ki jih ji narekuje tradicionalna hindujska etika.

Avtorica ob obravnavanju kulturnih in generacijskih preprek, ki jih mora premagati v Angliji živeče indijsko dekle, zavzame stališče, da vse etnične skupnosti tega ohranjajo svoje tradicije na račun čustvenih, socialnih in denarnih pritiskov na svoje otroke. Indijskim staršem, ki so tesno povezani s svojim kulturnim izročilom, so vse te težave seveda prihranjene, od svojih hčera, ki so odraščale in se šolale v zahodni družbi, pa pričakujejo, da bodo doma pozabile na zahodno kulturo in bodo samo Indijke. Čeprav nam avtorica rasne probleme angleške družbe naslika z ironijo, sta ton pripovedi in rešitev Sumitrine dileme vendarle prežeta s predsodki. Pisateljica namreč vztrajno trdi, da so indijski kulturni običaji vse preveč pravoverni in togi, da bi se lahko prilagodili individualistično obarvani zahodni kulturi; priseljenci morajo zato sprejeti pravila angleške družbe in pozabiti na svojo kulturno identiteto. Zato tudi ni čudno, da avtorica družini Patel očita odklanjanje angleške kulture in zapiranje v ozke okvire svoje indijske skupnosti.

Smithova se starejše generacije dotakne zelo površno, saj se z njenimi notranjimi napetostmi in strahovi sploh ne ukvarja. Tudi težave Sumitrinih staršev – očetov manjvrednostni občutek zaradi službe v tovarni in materin občutek popolne odtujenosti zaradi izgube doma v Ugandi – so prikazane zelo površno in enostransko, krivdo zanje pa pisateljica preprosto pripiše indijskim običajem in vrednotam. Zanimivo pa je, da se odločno postavi na stran glavne junakinje in podpre njen upor proti strogemu domačemu redu. Poleg tega pa Sumitrine negativne izkušnje s pojavi rasizma v angleški družbi sploh niso neposredno opisane, pač pa so vsi njeni stiki z Angleži predstavljeni v pozitivni, topli in prijateljski luči. Knjiga s tem zmanjšuje oziroma prikriva rasizem v Angliji, pretirava pa s prikazovanjem slabih strani indijske družbe in njene nesposobnosti prilagajanja Zahodu.

Naslednje merilo je sama vsebinska zasnova. Medtem ko mora biti zgodba izvirna in zanimiva (kar velja za leposlovje nasploh), se mora tudi izogibati stereotipnim situacijam, ki so značilne za določene narode oziroma kulture. Tako je na primer v zgodbah o ameriških Afričanih zelo pogosta tema pogrešani oče. Pisatelj mora težave in perspektive določene družbe vedno prikazovati objektivno. Če gre za družbeno nepravilnost (na primer rasizem v Sumitrini zgodbi), literarni junaki ne smejo pasivno sprejemati svoje usode, ampak se morajo proti njej boriti z vsemi močmi, tako kot Otter v *Zmajevih vratih*.

Večina postkolonialne književnosti tako zahodnih kot domačih avtorjev se pretirano ukvarja s tehnološko in materialno zaostalostjo dežel v razvoju oziroma tretjega sveta. Obravnava politične pretrese v Afriki, lakoto, navezanost na tradicionalne običaje v Indiji ter revščino in korupcijo v Mehiki. Sporočilo takih knjig je, da so dežele v razvoju nesposobne reševati svoje težave in da nujno potrebujejo pomoč za-

hodnih dežel. Ponovno poudarjam, da moramo pri ocenjevanju tovrstne književnosti nujno upoštevati njeno ciljno publiko, namen in okolje. Zavedati se moramo, da konec kolonialne oblasti še ne pomeni konca zahodnega vpliva. Tako novo nastale svobodne države kot nekdanje velesile so želele ohraniti medsebojno povezanost – prve zaradi denarnih posojil in tehnične pomoči, druge pa zaradi trgovskih monopolov, oskrbe s surovinami, trgov za svoje izdelke in političnega vpliva na nove vlade. Prav zato sta tehnološka in denarna pomoč dve stalni temi tako imenovane postkolonialne oziroma neokolonialne književnosti. Tako je knjiga Willarda Pricea o lovu na divje živali v Afriki polna posmehljivih in poniževalnih opisov nesposobnosti vladnih uradnikov, političnega kaosa, družbenih uporov in togega oklepanja zastarelih običajev in verovanj. Mary Louise Clifford v svoji knjigi *Salah of Sierra Leone* (*Salah iz Sierra Leoneja*), ki se dogaja leta 1966, obravnava predvsem plemenske spore in politične nemire, Lorenz Graham pa v delu *Jaz Momulu (I, Momulu)* poveljuje prednosti, ki so jih Liberiji prinesli »vzvvišena« ameriška kultura, zahodna medicina in tehnologija ter krščanstvo in angleščina. Marian Hostetler v zgodbi *Fear in Algeria* (*Strah v Alžiriji*) oboja preganjanje katoliških misijonarjev s strani fundamentalistične islamske vlade v Alžiriji, pozablja pa na postkolonialni razkorak med potrebo po zahodnih strokovnjakih in ohranjanjem nacionalnega ponosa ter kulturne dediščine. Tudi misijonarska novela *African Adventure* (*Afriška pustolovščina*) predvsem opeva trud katoličanov, da bi premagali revščino, pomanjkanje hrane in pomanjkljivo zdravstveno oskrbo prebivalstva v Čadu. Belci so prikazani kot dobrotniki, ki nesebično pomagajo ljudem v tej revni afriški državi, vlada predsednika Timbabela pa jih zatira in jim krati osnovne človekove pravice.

Nepismenost in izobraževanje sta prav tako priljubljeni temi knjig o napredku, saj propagirata nove ideje o »znanstvenih« metodah kmetovanja in nujnosti osebne svobode posameznika. Neokolonialni stereotip Indijo predstavlja kot starodavno deželo, hudo obremenjeno s tradicijo in nepripravljeno na spremembe, ki prinašajo napredek. Številni realistični romani, ki se dogajajo v neodvisni Indiji, opisujejo zaostalost tamkajšnjega vaškega prebivalstva, pa tudi lakoto, revščino in nesposobnost prilagajanja. V knjigi indijske pisateljice Anite Desai *Vas ob morju* (*The village by the sea*) težave nastopijo v trenutku, ko se majhna ribiška vasica Thul prvič sreča z industrijo. Starejši ribiči se seveda upirajo gradnji tovarne, saj se bojijo onesnaževanja okolja, izgube osebne svobode in dostojanstva, še zlasti pa jim je hudo, ker bodo tujci uničili bujno poraščena polja in požagali kokosove palme, da bodo pridobili prostor za trgovine, železnico in ceste. Spremembe lahko izpelje le mladi junak Hari – simbol napredka in sodobnosti. Desaijeva Harijevo iskanje samega sebe povezuje z usodo vasice Thul in njenim prilagajanjem sodobni ekonomiji. Hari se v upanju na lepše življenje odpravi v Bombay, tam pa ga čakajo samo drugačne oblike revščine in ponižanja – prenaseljenost, umazanija, brezdomci, kriminal, nasilje in berači. To je pravzaprav stereotipno urbano okolje, v kakršnem se dogaja večina sodobnih indijskih romanov.

Hari se kot zrel mlad mož vrne v lepoto in spokojnost domače vasice Thul; zdaj ima poklic in dovolj denarja, da odpre piščančjo farmo in popravljalnico ur. Njegova vrnitev z arhetipskega popotovanja je simbol upanja, blaginje in domače sreče, mladost in odraščanje pa metafori za spremembe in napredek. Starodavna vasica Thul je nujno potrebna pomladitve in okrepitve; če se bo upirala spremembam, ji grozi izumrtje. Breme upanja je zdaj na mladi generaciji, ta pa je že razočarana nad negotovostjo ribiškega življenja in pomanjkanja denarja ter dela, zato nestrpno hrepeni

po boljšem življenju. »Mlad si še,« reče starec Panwallah Hariju. »Ti se še lahko spremeniš, učiš in napreduješ. Starejši vaščani tega niso več sposobni, ti pa si.«

Zgodba načanja celo vrsto pomembnih vprašanj. Ali industrijski napredek pomeni konec nekega določenega načina življenja? Ali imata modrost in lepota tradicije sploh še mesto v sodobni industrializirani Indiji? Sporočile knjige je povsem nedvoumno: neizobražena starejša generacija vaščanov ne bo preživela sprememb, mladi pa se morajo čimprej izučiti poklicev, ki jih potrebuje industrija. Knjiga je bila napisana zgolj za angleško govorečo elito v Indiji in za zahodne bralce, zato ponuja podobo Indije kot prenaseljene in revne dežele, ki jo iz zaostalosti lahko reši le sodobni tehnološki napredek.¹

Čprav se strinjam, da so razmere v Indiji res tako krute, kot jih prikazuje zgodba, pa tudi, da je tematika še kako značilna, gre vendarle za stereotip, ker je to prevladujoča zvrst mladinske književnosti v sodobni, neodvisni Indiji. Potrebujemo pisatelje, ki bodo večji različnih žanrov in tematik. Namesto poučnih in pridigarških tonov »knjig o napredku« potrebujemo zgodbe z raznolikimi okolji in temami. Mladini bi gotovo bile všeč knjige o odraščanju v urbanem okolju, zanimanju za nasprotni spol, uporu proti staršem in dogovorjenim porokam ter o življenju otrok iz bogatih družin.

Naslednje merilo za izbiro s predsodki neobremenjene književnosti je karakterizacija. Junaki knjig o napredku so v svoji neomajni odločenosti dosegati cilje sicer občudovanja vredni, po drugi strani pa so zelo enostranski. Opisani so zgolj z vidika svojih socioloških vlog. Ob tem si lahko zastavimo nekatera vprašanja, na primer: Ali imajo junaki različne poklicne in izobrazbene profile? Ali so individualizirani in prikazani kot zanimivi ljudje ali pa so zgolj odsev uveljavljenih stereotipov, povezanih z njihovo kulturo? Ali so pripadniki manjšin vedno negativni liki, smešna in pomilovanja vredna bitja, iz katerih se vsi norčujejo? Ali so manjšinski junaki vedno revni in neizobraženi nesrečniki, ki opravljajo najtežja in najbolj umazana dela? Ali so v Ameriki živeči Kitajci vedno zaposleni v pralnicah in restavracijah, Indijanci pa vedno pijanci, ki se niso sposobni prilagoditi življenju v moderni družbi? In ali so Mehičani vedno le leni prekupčevalci mamil? Čprav so stereotipi lahko tudi pozitivni – na primer Azijci so odlični matematiki, Indijanci pa imajo prirojen občutek za naravo. Stereotipov se moramo izogibati, ker junake prikazujejo preveč klišejsko in neživljenjsko, saj bolj poudarjajo tematiko zgodbe kot posameznika.

Pri karakterizaciji je pomembno tudi, kdo ima v knjigi vodilno vlogo. Junaki, ki pripadajo manjšinskim oziroma marginalnim skupnostim, morajo biti prikazani kot osebe, sposobne sprejemanja odločitev, osebnostnega razvoja in pozitivnega vpliva na svoje okolje. Prijateljstvo med ljudmi različnih ras mora temeljiti na enakovrednosti in od pripadnika manj razvitega naroda ne sme zahtevati prilagajanja in popuščanja. Tako na primer William Stevenson v svoji knjigi *Bushbabies (Otroci džungle)* dehumanizira starega in modrega Afričana Temba, saj ga postavi v ponižujočo vlogo služabnika muhastemu in vihravemu enajstletnemu Angležu. Tembo je upodobljen kot idealizirano bitje prvobitnih nagonov, kot plemeniti divjak, ki je v popolnem sozvočju z divjimi živalmi in neukročeno Afriko, ne pa kot državljan nove neodvisne afriške države, ki se mora spoprijemati z novo družbeno in politično stvarnostjo. Avtor s pomočjo zanimivih in kompleksnih literarnih likov v bralcih lahko vzbudi zanimanje in razumevanje za različne kulture.

¹ Več o knjigah *Vasica ob morju* in *Sumitrina zgodba* v članku »Tradicija in modernost: ponovno odkrivanje Indije« (Traditions and Modernity: A Re-discovery of India). *Children's Literature* 17 (1989): 193–201.

Nazadnje se moramo dotakniti še slikanic, pri katerih moramo biti še posebej pozorni na ilustracije, ki lahko pomembno prispevajo k vzbujanju rasnih predsodkov. Ilustrator ne sme nikoli klišejsko upodabljati literarnih likov, da bi jih bralci lažje povezovali z določeno kulturo oziroma narodnostjo. Ni potrebno, da bi Kitajci vedno nosili lase spete v kite, Mehičani sombrere, Indijanci perjanice, Japonke pa kimone. Nasprotno, junaki morajo biti oblečeni v skladu s časovnim obdobjem in vsebino zgodbe. Tudi kraji dogajanja ter vsakdanje življenje in navade morajo biti prikazani verodostojno. Knjiga Freda Marcellina *The Story of Little Babaji* (Zgodba o malem Babajiju), ki je pravzaprav priredba zgodbe *The Story of Little Black Sambo* (Zgodba o malem črnem Sambu, 1899) avtorice Helen Bannerman, je – ironično – ustvarila nove stereotype. Čeprav v njej ni nobenih ponižujočih in rasističnih prikazov Afričanov in afriških Američanov, je kljub temu žaljiva. Stereotipna imena, lutkasti in leseni obrazi ter smešne in bedaste poze – vse to je zdaj pripisano Indijancem. Kulturne značilnosti so prikazane le kot eksotična zanimivost, čeprav se niti približno ne nanašajo na poklicne in družbenoekonomske razmere nastopajoče družine (glej Khorana).

Čeprav pričujoči članek navaja predvsem negativne primere, je otrokom na voljo še veliko dobrih knjig o najrazličnejših kulturah in narodih. Kot pedagogi in šolski delavci moramo take knjige na interdisciplinaren način približati učencem, ti pa morajo biti sposobni o vsem, kar preberejo, kritično in samostojno razmišljati. Spoznavanje drugih kultur in istovetenje z junaki iz drugačnih zemljepisnih in kulturnih okolij jim bosta pomagala, da bodo zgodovino, fenomen rase in različnost kulturnih običajev razumeli tudi iz perspektive drugih in drugačnih.

Prevedla **Marjeta Gostinčar Cerar**

Bibliografija

- Clifford, Marie Louise: *Salah of Sierra Leone*. – New York, 1975
 Desai, Anita: *Vas ob morju* (Mladinska knjiga, 1987)
 Graham, Lorenz: *I, Momulu*. – New York, 1966
 Hostetler, Marian: *Fear in Algeria*. – Scottsdale, 1979
 Khorana, Meena: *To the Reader*. – Bookbird 34, no. 4, 1996, str. 2–3
 Marcellino, Fred: *The Story of Little Babaji*. – New York, 1996
 Price, Willard: *Elephant Adventure*. – New York, 1964
 Schmidt, Nancy: *Children's Fiction about Africa in English*. – New York, 1981
 Smith, Rukshana: *Sumitra's Story*. – New York, 1982
 Stevenson, William: *Bushbabies*. – Boston, 1965
 Yep, Laurence: *Dragon's Gate*. – New York, 1993

Summary

GUIDELINES FOR SELECTING BIAS-FREE CHILDREN'S BOOKS

Today, in our postcolonial, postindependence, diasporic societies, children have the opportunity to meet people from a variety of cultures, nationalities, and racial/ethnic groups. The world is becoming smaller not only because of the movements of peoples but also because of

our communication technology: books, films, television, CD Roms, and the Internet. Literature, as a reflection of human endeavor, can either aid in developing global understanding or it can perpetuate myths, stereotypes, and biases.

As teachers, librarians, writers, scholars, and parents we all recognize the influence of leisure reading in shaping children's attitudes, values, and ethical behavior. Children's literature should respond to the cultural pluralism in our individual societies and in our world community. It should provide insight into the lives of people belonging to another national, racial, or religious group. This task can be accomplished by introducing children to bias-free books that inculcate respect for other people and their culture.

Today, in our postcolonial postdependence, diasporic children have the opportunity to meet people from a variety of cultures, racialities, and religious groups. The world is becoming smaller, not only because of the movements of people, but also because of

the influence of mass media. Children's literature has the potential to shape the attitudes and values of the young. It can either perpetuate stereotypes and biases or it can provide a window into the lives of people from other cultures. This task can be accomplished by introducing children to bias-free books that inculcate respect for other people and their culture.

Children's literature is a powerful tool for socialization. It can either perpetuate stereotypes and biases or it can provide a window into the lives of people from other cultures. This task can be accomplished by introducing children to bias-free books that inculcate respect for other people and their culture.

Children's literature is a powerful tool for socialization. It can either perpetuate stereotypes and biases or it can provide a window into the lives of people from other cultures. This task can be accomplished by introducing children to bias-free books that inculcate respect for other people and their culture.